



С.О. ШАТРАВА

Національний університет внутрішніх справ

УДК 351.746

СПЕЦІАЛЬНІ ПІДРОЗДІЛИ МІЛІЦІЇ: ЇХ СИСТЕМА ТА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

Розглянуто порядок укомплектування та основні функції спеціальних підрозділів міліції в структурі органів внутрішніх справ.

В сучасних умовах в діяльності органів внутрішніх справ існує багато труднощів, які, зокрема, пов'язані із змінами в економічній, господарській та інших сферах життєдіяльності держави. Зважаючи на це, утворення спеціальних підрозділів міліції має важливе значення, так як вони спеціалізуються на виконанні основних напрямків діяльності органів внутрішніх справ – адміністративної, профілактичної, оперативно-розшукової та охоронної.

Спеціальні підрозділи міліції виконують широке коло завдань та функцій щодо забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод громадян, попередження і припинення правопорушень, тому від удосконалення їх правоохоронної діяльності значною мірою залежить зміцнення законності і правопорядку в країні.

У вітчизняній юридичній літературі загальним проблемам управління в органах внутрішніх справ присвячено чимало наукових праць О.М. Бандурки, О.К. Безсмертного, І.П. Голосніченка, Ю.Ф. Кравченка, В.П. Петкова та ін. Зокрема, в них досліджена діяльність спеціальних підрозділів міліції, але разом із тим в цій роботі є ще багато прогалин.

Сьогодні у блоці міліції громадської безпеки діють такі спеціальні підрозділи міліції: спеціальний підрозділ судової міліції «Грифон» [1]; підрозділ міліції швидкого реагування «Беркут» [2]; окремий спеціалізований батальйон ДПС особливого призначення «Кобра» при УДАІ МВС України [3]; у структурі ДСО при МВС України створено спеціальний підрозділ міліції охорони «Титан» [4, 5]. В структурі Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю діє відділ швидкого реагування та проведення спеціальних операцій «Сокіл» [6].

У своїй діяльності спецпідрозділи керуються Конституцією України, Законами України «Про міліцію», «Про статус суддів», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про судові експертизу України», «Про дорожній рух», Указами Президента «Про заходи щодо забезпечення безперешкодного і безпечного проїзду автомобілів з особами, які охороняються», «Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охоро-

ни прав і свобод громадян», «Про затвердження комплексної програми профілактики злочинності на 2001-2005 роки», постановами Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами Верховної Ради України та МВС України, а також відповідними положеннями про спеціальні підрозділи міліції.

Найважливішу роль у системі законодавчих актів, які регулюють діяльність спеціальних підрозділів міліції відіграє Закон України «Про міліцію». Незважаючи на те, що цей Закон багато в чому потребує удосконалення, він, в основному, досить повно закріпив права й обов'язки працівників цих спецпідрозділів, що дозволяє виконувати покладені на них завдання та функції.

Комплектування спеціальних підрозділів міліції заслуговує окремої уваги. Особовий склад спеціальних підрозділів комплектується на конкурсній основі, деякі спецпідрозділи - на договірних засадах, з числа найбільш професійно підготовлених працівників міліції, які пройшли відповідну професійну початкову підготовку, мають необхідний рівень бойової та фізичної підготовки, а також психологічну стійкість, здатність впевнено діяти в екстремальних умовах та виконувати завдання, покладені на той чи інший підрозділ.

Слід звернути увагу на ще одну важливу особливість, що при прийнятті на службу у спецпідрозділи міліції працівникові необхідно мати стаж роботи в органах внутрішніх справ не менше двох років, а для новоприйнятих працівників, які зараховуються до штату підрозділу, встановлюється випробувальний строк терміном до одного року.

Приділяється багато уваги рівню освіти працівників спецпідрозділів. Так, на посади начальницького складу підрозділу призначаються особи, які мають вищу юридичну освіту, як виняток, неповну вищу освіту або середню спеціальну освіту. Посади старшого начальницького складу заміщуються особами, які мають вищу юридичну освіту та відповідний досвід роботи в органах внутрішніх справ.

Аналізуючи відомчі нормативні акти МВС України, слід виділити основні функції, які покладені на спеціальні підрозділи міліції. Визначенню змісту функції приділяється багато уваги, і тому в юридичній, економічній, соціоло-

гічній літературі висвітлюється по-різному.

О.П. Рябченко функцію державного управління визнає як провідний напрямок діяльності відповідних органів, в ній виражене цільове навантаження, з нею безпосередньо пов'язаний обсяг державно-владних повноважень. Тобто функції – це основні напрями діяльності органів державної влади та правові засоби, що застосовуються для досягнення мети функціонування органів – побудови незалежної держави. При цьому кожна функція, як певний вид діяльності органів державної влади, характеризується самостійністю, однорідністю, повторюваністю [7, с.42]. У спеціальній літературі функції управління розглядаються ще як дії, напрями діяльності суб'єкта управління відносно об'єкта [8, с.40].

Як зазначає О.М. Бандурка, під функціями органів внутрішніх справ слід розуміти основні напрями їх діяльності в процесі вирішення поставлених перед ними завдань, тобто функції органу внутрішніх справ охоплюють собою сукупність способів, методів, прийомів і дій, за допомогою яких виконуються завдання і досягаються цілі органів внутрішніх справ [9, с.61]. Тобто, виходячи з цього, кожна з функцій, покладених на орган внутрішніх справ, конкретизується у функціях його структурних підрозділів, а функції структурних підрозділів розподіляються у формі функціональних обов'язків кожного окремого працівника підрозділу, які він виконує постійно. Таким чином, функції органів внутрішніх справ проявляються і реалізуються в повсякденній діяльності органу в цілому, окремих його підрозділів і працівників при виконанні поставлених перед ними завдань.

Сукупність функцій усіх підрозділів апарату управління органів внутрішніх справ становить їх функціональну структуру. Визначення функцій має на меті виявлення відносно самостійних ділянок діяльності спеціальних підрозділів міліції.

Так, спеціальний підрозділ судової міліції “Грифон” здійснює наступні функції: забезпечення згідно з законом підтримання порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорону приміщень суду, виконання функцій щодо державного захисту суддів, працівників суду, забезпечення безпеки учасників судового процесу, забезпечення заходів безпеки при розгляді судових справ у всіх інстанціях, працівників правоохоронних органів, інших органів, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції, членів їх сімей і близьких родичів; вживають необхідні заходи для забезпечення безпеки судді, членів його сім'ї, збереження їх майна, якщо від судді надійде відповідна заява; вживають необхідні заходи для забезпечення безпеки при надходженні заяви учасника кримінального судочинства, члена його сім'ї або близького родича; забезпечення охорони приміщень і територій установ судових експертів Міністерства юстиції України і Міністерства охорони здоров'я України, а також режиму утримання осіб, які перебувають під вартою і направлені на судово-психіатричну експертизу; здійснювати оперативнорозшукову діяльність з метою отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну зазначених осіб; вивчення рішень (постанов) про застосування спеціальних заходів безпеки осіб, узятих під захист, а також інших матеріалів, які зумовили прийняття такого рішення; обмін інформацією із зацікав-

леними органами та підрозділами внутрішніх справ, іншими органами виконавчої влади з питань забезпечення безпеки осіб, відносно яких здійснюються заходи особою безпеки [1].

При виконанні завдань в умовах, не пов'язаних з ускладненням оперативної обстановки, на підрозділ міліції швидкого реагування “Беркут” покладатиметься виконання таких функцій: участь у забезпеченні громадського порядку й безпеки на вулицях та інших громадських місцях, об'єктах транспорту, у тому числі під час проведення загальнодержавних, громадських, громадсько-політичних та спеціальних заходів; здійснення заходів щодо попередження, припинення та локалізації групових порушень громадського порядку, масових безпорядків, пов'язаних з цим інших протиправних дій, виявлення та затримання осіб, до них причетних; проведення самостійно і спільно з іншими правоохоронними органами цільових рейдів та спеціальних операцій по забезпеченню правопорядку на вулицях міст та в інших громадських місцях, відпрацюванню найбільш криміногенних місць з метою виявлення та попередження злочинів, інших правопорушень, у тому числі на споживчому ринку; здійснення спільно з іншими службами та підрозділами ОВС спеціальних заходів щодо виявлення, блокування та знешкодження терористів, членів бандитських угруповань та інших озброєних злочинців; взаємодія із стрійовими підрозділами патрульно-постової служби міліції з питань забезпечення громадського порядку і безпеки у надзвичайних умовах та під час виникнення надзвичайних подій та інші [2].

Функції окремого спеціалізованого батальйону ДПС особливого призначення “Кобра” при УДАІ МВС України наступні: забезпечення супроводження осіб, які охороняються, а також забезпечення їх безперешкодного і безпечного проїзду; участь у спеціальних операціях, спрямованих на посилення протидії організованій злочинності; контроль за дорожнім рухом, виявлення та припинення порушень вимог законодавства, правил, нормативів і стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху; участь у попередженні і розкритті злочинів, розшуку злочинців, охороні громадського порядку, в тому числі з використанням транспортних засобів; надання практичної допомоги органам та підрозділам внутрішніх справ регіонів України щодо посилення протидії порушення у сфері обігу транспортних засобів; регулювання дорожнього руху; виявлення та припинення перевезення з порушенням законодавства вантажів, наркотичних засобів, психотропних речовин і препаратів, зброї, боєприпасів тощо [3].

Спеціальний підрозділ міліції охорони “Титан” виконує наступні функції: за договорами здійснює охорону власності фізичних та юридичних осіб, забезпечує захист фізичних осіб; взаємодіє у встановленому порядку з підрозділами органів внутрішніх справ, митними службами, юридичними особами, що здійснюють страхову діяльність з питань, віднесених до його компетенції; вивчає попит на охорону, здійснює відповідні рекламні заходи; вивчає та впроваджує досвід ефективного використання сил та засобів у попередженні розкрадань грошових коштів, вантажів, інших матеріальних цінностей, що охороняються, злочинів проти особи; вивчає та впроваджує нові форми та методи охорони власності та фізичних осіб; зміцнює власну навчально-методичну та матеріально-технічну базу [4].

Таким чином, від належного нормативно-правового забезпечення залежить діяльність спеціальних підрозділів міліції. Під функціями спеціальних підрозділів міліції слід розуміти основні напрямки чи види необхідної діяльності, які визначені об'єктивними потребами громадського життя й відбивають їх сутність і соціальне призначення. Визначення функцій мало на меті виявлення відносно самостійних ділянок діяльності спеціальних підрозділів міліції. Але, зважаючи на недостатню розробленість цього питання у науці, вважаємо за необхідне подальше дослідження у цьому напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ МВС України "Про затвердження Положення про спеціальний підрозділ судової міліції "Трифон" від 19.11.2003 р., № 1390.
2. Наказ МВС України "Про затвердження Положення про підрозділ міліції швидкого реагування "Беркут" від 31.08.1998 р., № 636.
3. Наказ МВС України "Про затвердження Положення про окремих спеціалізований батальйон ДПС особливого

призначення "Кобра" при УДАї МВС України" від 23.03.1998 р., № 193.

4. Наказ МВС України "Про внесення змін і доповнень до Положення про спеціальний підрозділ охорони "Титан", затвердженого наказом МВС України від 28.01.1993 р., № 42" від 02.11.1996 р., № 761.

5. Наказ МВС України "Про створення спеціальних підрозділів міліції охорони "Титан" від 28.01.1993 р., № 42.

6. Наказ МВС України "Про затвердження типової структури органів внутрішніх справ України" від 30.12.2002 р., № 1365.

7. Рябченко О.П. Держава і економіка: адміністративно-правові аспекти взаємовідносин / За заг. ред. О.М. Бандурки. –Х.: Вид-во ун-ту внутр. справ, 1999. –304 с.

8. Опрышко В.Ф. Народнохозяйственный комплекс: управление и право. –К.: Либідь, 1983. –250 с.

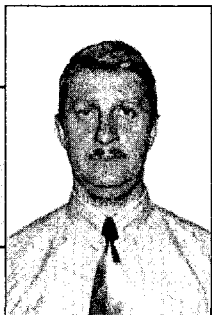
9. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. –Харків: Ун-т внутр. справ, 1998. –480 с.

Надійшла до редколегії 31.03.2004

ШАТРАВА С.А. СПЕЦИАЛЬНЫЕ ПОДРАЗДЕЛЕНИЯ МИЛИЦИИ: ИХ СИСТЕМА И ОСНОВНЫЕ ФУНКЦИИ

Рассмотрен порядок укомплектования и основные функции специальных подразделений милиции в структуре органов внутренних дел.

SHATRAVA S.A. SPECIAL DIVISIONS OF MILITIA: THEIR SYSTEM AND THE BASIC FUNCTIONS
The order of completion and the basic functions of special divisions of militia in structure of law-enforcement organs is considered.



А.С. ШЕВЧЕНКО

канд. іст. наук, доц.

Донецький юридичний ін-т при Донецькому національному університеті

УДК (477)351.749:343.346"1944/1945"

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ЩОДО БОРОТЬБИ З КРИМІНАЛЬНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ НА ТРАНСПОРТНИХ КОМУНІКАЦІЯХ У 1944-1945 РОКАХ

Досліджена правоохоронна діяльність транспортної міліції Одеської та Південно-Західної залізниць у 1944-1945 рр.

Однією із малодосліджених проблем історії є правоохоронна діяльність органів внутрішніх справ України у 1944-1945 рр. і, зокрема, транспортної міліції. Історія цього специфічного підрозділу багата яскравими подіями, хвилюючими епізодами боротьби співробітників залізничної міліції в екстремальних умовах війни щодо забезпечення

громадської безпеки та зміцнення правопорядку на транспорті.

Звертаючись до історії органів внутрішніх справ, наші сучасники-працівники правоохоронних органів знаходять яскраві сторінки визначних подвигів своїх попередників. Глибоке вивчення минулого допомагає вдосконалювати